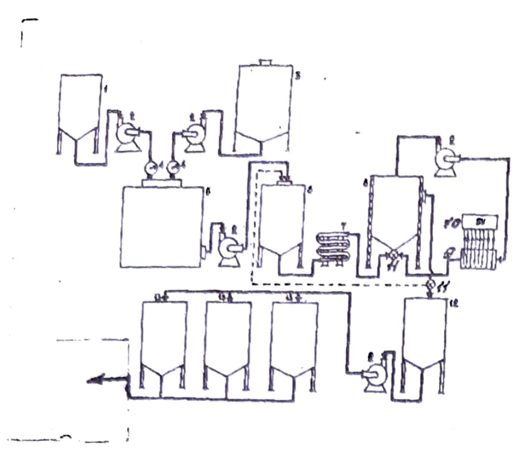

Електроконтакт ишләнмә әсасында мадера типли шәраблар истеһсалынын апарат-техноложи схеми

I-шәраб материалы үчүн резервуар, 2-насослар, 3-екстракт үчүн резервуар, 4-мигдары өлчән, 5-купаж резервуары, 6-топлајычы резервуар, 7-истилик мүбадиләедичи, 8-термоизоләедичи резервуар, 9-електрокимјәви куб, 10-идарәедичи блок, 11-вентилләр, 12-топлајычы, 13-шәрабы ишләмәк үчүн резервуарлар.

Шәраб материалынын електрокимјәви кубдан кечмәси мадеранын јетишмәсини вә формалашмасыны тезләшдирир. Бу заман кубда јерләшән електродлара верилән сабит чәрәјаны идарәедичи блокдан низамнамагла просесин сүр'әтини идарә етмәк мүмкүн олур.

Мадеризләшмиш шәраб материалы резервуардан (8), топлајычыја (12), орадан исә насосла (2), техноложи тә'лимата ујғун шәкилдә ишләнмәк үчүн резервуарлара (13) вурулур.

Мадера типли шәрабларын тезләшдирилмиш үсулла јетишдирилмәсинин оптимал просеси сабит чәрәјанла (30-50А) електроконтакт ишләнмәдән истифадә едилмәклә 65-70°С температурда 70-80 саат мүддәтинә баша чатыр.

Алынмыш мадера шәраблары тәркибинә вә јүксәк органолептики кејфијјәтләринә көрә сечилир. Гурғудан портвејн типли шәрабларын истеһсалында да истифадә олуна биләр. Лакин бу заман исти ишләнмә режими јухарыдакындан бир гәдәр фәргли характер дашыјыр.

Әдәбијјат:

1.Кишковски З.Н., Скурихин И.М. -М.: Агропромиздат,1988.-254 с:2. Фаталиев Х.К., Кишковский З.Н., Джабраилов А.Д. АзНИИНТИ., Обзорная информасия. Баку., 1989. 32 с. 3.Фәтәлијев Һ.К.Шәрабчылыг, I һиссә., - Бакы, Билик. 1995. - 260 С. 4.Фәтәлијев Һ.К. Шәрабчылыг, II һиссә, - Бакы, Билик, 1995, 140 сәһ.: 5.Фәтәлијев Һ.К., Чәфәров Ф.Н. Дөвләт Әмтәәшүнаслыг комерсија институтунун елми-нәзәри конфрансынын материаллары. II һиссә, Бакы. 1998, сәһ.110-113.

ПЕРСПЕКТИВ ҮЗҮМ ФОРМАЛАРЫНДА ТОЗЧУГЛАРЫН ҺӘЈАТИЛИК ГАБИЛИЈЈӘТИНИН ӨЈРӘНИЛМӘСИ

К. М. РАСИЗАДӘ,
биолокија елмләри намизәди

Азәрбајчан ЕА-нын кенетика вә селексија институту

Үзүм тәсәррүфатларында тозланма башламаздан әввәл истифадә олунан сортларын еркәк чичәкләринин тозчугларынын фертиллијини сүн'и шәраитдә өјрәнмәк вачибдир. Чүнки үзүмчүлүкдә функсионал диши чичәк групларына малик үзүм сортлары чох әкилир, еркәк чичәкләрин тозчуглары исә стерил олмагла дишичикләри мајаланма габилијјәтинә малик олмур. Белә сортларын јүксәк фертилли тозлајычы сортларла әкилмәси нәтичәсиндә тозланма нормал сәвијјәдә кетмир. Бә'зи һалларда икичинсли чичәк групуна малик үзүмлүкләрдә дә чичәкләрин тозланмасы чох зәиф кедир.

Тозчуглары сүн'и шәраитдә чүчәрдәрәк, ән јүксәк фертиллији олан перспектив үзүм формаларыны сечмәк, селексијачылара јүксәк кејфијјәтли мәһсулдар вә давамлы сортларын алынмасында көмәк етмәк лазымдыр. Үзүмчүлүкдә мәһсулдарлығы артырмаг үчүн мүхтәлиф тәдбирләр системи мөвчуддур. Бунлардан ән әсасы үзүм чичәкләринин сүн'и вә әлавә тозландырылмасы ишидир. Бу үсулун тәтбиг едилмәси

үзүмчүлүкдә кенишләндирилмәлидир.

Әдәбиjjат мәнбәләринә әсасән үзүмләрдә тозчугларын морфолокиjасы вә инкишафы мүәjjән дәрәчәдә (М. И. Иванова - Пароjскаjа, 1948, В. Д. Волосовчев, 1967, М. В. Аманов, 1995, В. З. Белjаjев, 1998, М. А. Лазеревски, 1984 вә саир) өjрәнилмишдир.

Адлары чәкилән мүәллифләрин әсәрләриндә тозчугларын сүн'и шәраитдә һәjатилик габилиjjәтинин өjрәнилмәсинә аз jер верилмишдир. Нисбәтән долғун мә'лумат В. Д. Волосовчевин "Орта Асиjа үзүм сортларында кечjетишән тохумсуз, тезjетишән тохумсуз, Хишрау, Бедона кишмишләри" әсәриндә (1967) верилир. Мүәллиф көстәрир ки, кечjетишән тохумсуз үзүм сортларында тозчуглар чүчәрмир, тезjетишән тохумсуз сортларда исә аз чүчәрир. Тозчугларын сүн'и шәраитдә чүчәрмәси бир чох үзүм сортларында өjрәнилмәмишдир. Она көрә дә бизим тәдгигатымыз буна һәср олунуб. Тәдгигат үчүн материал 1998-1999-чу илләрдә Меһдиабад үзүм тәсәррүфатларындан көтүрүлмүшдүр.

Перспектив үзүм сортларынын тозчугларынын фертиллиjини сүн'и шәраитдә өjрәнмәк үчүн 30-дәк үзүм сортунун һәр бириндән 100 чичәк аjрылмышдыр. Тозчугларын һәjатилиjи сүн'и шәраитдә 2 фаизли агар-агар вә 20 фаизли шәкәр тозу мәһлулунда өjрәнилмишдир. Тозчугларын чүчәрмәси лабораториjа шәраитиндә 28° температурда апарылмышдыр. Тозчуглар вә тоз борулары акуляр микрометрлә өлчүлмүшдүр.

Өjрәнилән үзүм формалары ичәрисиндән ән jүксәк фертиллиjи олан 93,2-дән 98,5 фаизәдәк вә сүр'әтли чүчәрмәси олан үзүм сортлары сечилмишдир. Бунлар Кординал, Кантемировски, Jубилеjны, Ағадаjы, Ришбаба, Изабелла, Ркасители сортларыны көстәрмәк олар. Перспектив үзүм сортларында тозчугларын сүн'и чүчәрмәси заманы ән узун тоз борулары Кординал, Кантемировски, Jубилеjны, Ағадаjы, Ришбаба (238-249 микрон), ән гыса тоз борулары исә кишмиш сортларында - Ағ кишмиш, Гара кишмиш, Сых кишмишләрдә 201-209 микрон олмушдур.

Сүн'и шәраитдә өjрәнилән ән jүксәк фертилли үзүм сортларындан тозланма просесиндә ән кеjфиjjәтли тозлаjычы кими истифадә едилмәси мәгсәдәуjғундур.

Үзүм сортларынын кеjфиjjәтлә тозланмасы мәһсулдарлығы әсаслы сурәтдә артырыр.

ӘДӘБИJJАТ

1. **М. В. АМАНОВ. "Азәрбаjчан Аграр елми" журналы, 3-6, 1995.**
2. **В. З. БЕЛЯЕВ. журнал "Растениеводство", N-5, М. 1998.**
3. **В. Д. ВОЛОСОВЦЕВ. Афтореф. канд. дисс. Ташкент, 1967.**
4. **М. И. ИВАНОВА - ПАРОЙСКАЯ. Труды растительных ресурсов. Вып. 10, Танкент, Издв. Комитета наук УзССР, 1948.**
5. **М. А. ЛАЗЕРЕВСКИЙ. Журнал "Биология", 3, м, 1984.**

ИССЛЕДОВАНИЕ МОДЕЛЬНЫХ РАСТВОРОВ ВИНОМАТЕРИАЛОВ

Х.К.ФАТАЛИЕВ, кандидат технических наук

Азербайджанская Государственная Сельскохозяйственная Академия

Обоснование методических подходов к оптимизции режимов электроконтактной (ЭК)-обработки виноматериалов требует специальных знаний о зависимости трансформации электричества в тепловую энергию от состава среды, влияния указанного параметра на электрофизические характеристики при различных температурах и т.д. Такой подход, с одной стороны, позволит правильно выбрать вид ЭК-воздействия и в дополнение, создать оптимальные условия нагрева данной среды при минимальном удельном расходе электрической энергии.

Модельные опыты в названной области исследований проводили в экспериментальной установке и готовили следующие модельные растворы: